

Oponentský posudek na disertační práci

Jiří Mikuláš: Vinzenz Maschek (1755-1831) – Život a dílo

Praha 2011, rkp., I. díl: Vinzenz Maschek (1755-1831) – Život a dílo, 312 stran (ve dvou svazcích), II. díl: Vinzenz Maschek (1755-1831) – Tematický katalog díla, 620 stran (ve třech svazcích)

Mgr. Jiří Mikuláš shrnul ve své disertační práci poznatky o životě a tvorbě hudebního skladatele Vinzenze Maschka. Této osobnosti se J. Mikuláš věnuje systematicky a s neobyčejnou vervou od doby svých studií, tedy už více než dvacet let. Klavírním dílem V. Maschka se zabýval v diplomové práci a do současnosti publikoval už více než dvacet studií, zaměřených na jednotlivé aspekty Maschkova života a tvorby. Mikulášova disertace má tedy jednoznačně mimořádný rozměr, a to nejen svým stránkovým rozsahem, ale také množstvím zcela nových poznatků, které přináší.

Jádrem disertace je zpracování hudebních materiálů, tedy dochovaných notových pramenů k celoživotní Maschkově skladatelské činnosti. J. Mikulášovi se dosud podařilo objevit, shromáždit, zpracovat a formou tematického katalogu sepsat na 500 Maschkových skladeb, přičemž jednotlivých pramenů dokumentujících konkrétní skladby je shromážděno mnohem více. Chtěla bych proto vyzvednout Mikulášův nesporný talent pro tuto práci, který spojil s píli a vytrvalostí. Získal v tomto oboru praxi a mimořádnou erudici. Struktura katalogu je po mnohaletém úsilí dobře promyšlená, vyzkoušená a vyzrálá. Uplatňuje praktická řešení obecného metodologického problému atribuce a datace skladeb autorů 18. a první pol. 19. století. Stává se tak nejen efektivním nástrojem dalšího bádání, ale také – jak můžeme doufat – inspirací pro vznik tematických katalogů dalších skladatelů.

Jiří Mikuláš rozšířil pole své heuristiky velmi brzy na archivní prameny dokumentující životní osudy skladatele a také v tomto ohledu bylo jeho hledání nadobyčej úspěšné. Podařilo se mu proniknout do systému archivního uchování stop, které po našich předcích zbyly. Dokázal z městských i guberniálních archivních fondů vytěžit tolik informací k osobnímu životu a pracovním aktivitám V. Maschka, že to zřejmě předčilo i autorovo vlastní očekávání.

Objevitelský přínos práce tedy spočívá nejen v důkladném zmapování životních událostí a osudů pražského kapelníka a pečlivém a promyšleném sepsání jeho díla. Práce dobře poslouží i jako návod pro zpracování podobných témat a osobností – prakticky poukazuje na dosud neobjevená místa, archivy a fondy, kde je možné dokumenty hledat a nacházet.

Těší mě, že jsem i já v počáteční fázi zkoumání vztahu skladatele Maschka k divadlu a divadelním osobnostem mohla s využitím archivu Kabinetu pro studium českého divadla podpořit výzkum upozorněním na materiály, poskytnutím kopií a konzultacemi.

Ve svých připomínkách se soustředím na divadelněhistorické informace, které přináší nejprve kapitola *Vinzenz Maschek a divadlo* (s. 79-84), posléze se opakují též v kalendáriu (s. 276-292) a v tematickém katalogu u příslušných kompozic.

V případě *Honzy Kolohnáta z Přelouče* se nejedná se o dvojdílnou hru, jejímž autorem je Johann Maxmilian Czapek. Jsou doloženy čtyři divadelní kusy (tři z nich vyšly tiskem), které se v Maschkově době hrály na pražských jevištích. Původcem námětu a autorem dvou prvních kusů byl dramatik a divadelní ředitel Karl Franz Guolfinger von Steinsberg (*Hanns Klachel von Przelautsch oder Das Rendezvous in der neuen Alee*, 1795, a *Die zwei Klacheln von Przelautsch oder der Fasching in Prag*, 1797), oba kusy zhudebnil Vincenc Tuček. První ze jmenovaných her napsal Guolfinger von Steinsberg pro Vlastenské divadlo, ale druhý už pro Nosticovo divadlo, jehož ředitelem se stal. Ve Vlastenském divadle se pak pokračovalo dalšími dvěma díly, které napsal Johann Maxmilian Czapek, první z nich, tzv. „druhý díl Honzy Kolohnáta“, zhudebnil V. Maschek a další, nazvaný *Die Hochzeit auf dem Lande* (1797), komponoval V. Tuček. Pro evidenci českých provedení je třeba použít základní soupis M. Laiskeho (*Pražská dramaturgie*, Praha 1974). S pomocí tohoto soupisu, který u jednotlivých představení uvádí prameny, z nichž čerpá, by bylo možno se vyvarovat chyb, které se do textu i do tematického katalogu dostaly. Provedení Štěpánkova překladu v roce 1806 se nemohlo hrát v Divadle u Hybernů, toto divadlo fungovalo pouze do sezony 1802/03. Provoz Vlastenského divadla se poté přesunul do Malostranského divadla v tzv.

Raymanovském domě (divadelní sál byl v refektáři někdejšího dominikánského kláštera v místech dnešního Českého muzea hudby, srv. *Deutschsprachiges Theater in Prag, příloha Spielstätten und Quellen*, Prag 2001, s. 499). Od roku 1804 fungovalo toto divadlo jako pobočná scéna Stavovského divadla (za Domenica Guardasoniho a Carla Liebicha) a Guardasoni v letech 1804-1806 pořádal odpolední česká představení také ve Stavovském divadle. Laiske zaznamenává právě provedení ve Stavovském divadle 22.6.1806 jako první uvedení Štěpánkova překladu. Je doloženo v soupisu *Auszug. / Aus dem vom Dominik Guardasoni vorgeführten Kassabuche / über Empfang und Ausgaben bei den deutschen Spektakeln / im Kleinseitner / vaterl: und böhmischen Spektakeln im altstädt. Nationaltheater pro Ao 804. 805. 806.* (NA), kde je ovšem název uveden pouze jako *Hanns Klachel*, 2.[te]r Th. Jako další pramen Laiske uvádí „rpk.“ bez další specifikace, jde o rukopis Štěpánkova překladu uložený v Divadelním oddělení NM (sign. Č 407), který by měl být po prozkoumání zanesen do tematického katalogu.

Chybné jsou informace o provedení Maschkova *Kolohnáta* v Brně 1811: v Brně nevystupovala společnost K. F. v. Guolfingera von Steinsberg (zemřel už 1806 v Moskvě).

Jméno Guolfinger von Steinsberg uvádí Milada Wurmová ve svém soupisu jako jméno autora textu. V tomto případě bude potřeba údaj ověřit dle cedule v MZK, neboť Wurmová z ní cituje autora hudby sice jako „Maschek“, ale dle názvu *Klachelns zweiter Teil oder: Die beiden Klacheln* a údaje o autorovi textu by se mělo jednat spíše o Tučkovu hudbu.

Další připomínky a otázky jsou už spíše formálního rázu.

V rozsáhlém a členitém textu by měly být spolehlivé odkazy. Kapitola *Obchodník* dvakrát (s. 86 a 87, pozn. 439) odkazuje na kapitolu *Vinzenz Maschek a divadlo*, kde měl být podrobně pojednán prodej Maschkových klavírních úprav oper. V této kapitole je však zmíněn pouze prodej klavírních úprav baletů a na s. 84 se nachází pouze informace, že o úpravách oper bude pojednáno v samostatné kapitole. Doporučovala bych zde doplnit, že tato kapitola se nachází ve druhém svazku prvního dílu a že pojednává i o prodeji dotyčných děl.

Bylo by též možno těsněji propojit textovou část o životě a díle přímo s tematickým katalogem. V katalogu jsou v úplnosti uváděny všechny důležité odkazy a signatury k jednotlivým dílům. V poznámkách k textové části by se tedy mohlo odkazovat na číslo katalogu a nedocházelo by k přetěžování poznámek opakovanými údaji. Kapitole *Úpravy hudebně-dramatických děl* by to však nepomohlo, neboť tematický katalog pro oddíly XXX, XXXI XXXII a XXXIII ještě není zpracován. Otázkou je, proč jsou v tematickém katalogu odtrženy a vzdáleny „divadelní“ oddíly XIX *Balety a pantomimy* a XXVI *Opery* (tento samostatný oddíl je z hlediska druhu, který se v Maschkově tvorbě nevyskytuje, problematický).

Je třeba také doporučit dopracování katalogu o chybějící incipity (některé ze zástupných fotografií nejsou příliš čitelné a není zřejmé, o který pramen se jedná).

Poslední poznámka se týká textové části, kapitoly *Všestranná hudební osobnost – Učitel*, konverzace v domě „Wirschniků“ v roce 1785 (s. 85). Snad by stálo za úvahu, zda se nejedná o Františka Věžníka z Věžníků (z. 1789). Vlastnil palác (dnes Hybernská 1002/II), který posléze patřil Františku Josefu z Vrtby, který 1826 prodal konzervatoři divadélko, umístěné v zahradním domku tohoto paláce.

Drobné opravy jsem zanesla do exempláře disertace.

Práce splňuje požadavky obsahové i formální, kladené na disertační práce.

Doporučuji práci k obhajobě.

PhDr. Alena Jakubcová, Ph.D.

V Praze 4.5.2011